

Panun rakinoita

Turjanlinnasta Kohtalon Korsuun. Jotain olisi tehtävä!

Oli... heleä heinäkuu ja kedon kukka useimmilla paikoilla kaatamatta, kun paremman puoliskoni kanssa jätimme hyvästit Sotkamon Vaarankylän keskikesäisille kukkeille maisemille suunnataksemme matkamme syvemmälle Kainuuseen, oikeaan Korpikainuuseen. Ei sillä, ettekö sitä aitoa korppea mahtuisi laajan Sotkamonkin pitäjän rajojen sisäpuolelle, vaikka minä siellä olenkin joutunut liikkumaan enimmäkseen viljellyillä maisemilla, joista hiljainen ja syrjäinen Vaarankylä tuolla Vuokatin eteläisellä rinteellä on eräs ihanteellisimpia kyläyhteiskuntia, niin sijaintinsa ja näköalajensa kuin juurevan, vakaisan, mutta leikkisän asujamistonsakin puolesta.

Taivaalleittiin lystin vuoksi pyörillä jälleerakentavalta ja valtavasti jo rakentaneeltakin Hyrynsalmelta Suomussalmen Ämmänsareen, mutta päätettiin toiste karttaa moista yksitoikkoista pyörätaivalta, koska koko matkalle ei mahdu mitään muuta kuin todellista korpitietä, joskohta siinä kyllä korkeuskäyrän puolesta on vaihtelua nokko. Tulipahan tarkoin tutkittua tuomonilta sota-ajan lomaretkiltä tuttu tiecsä! — Lomasuunnitelmiimme alun perin kuulunut pistäytyminen uudessa Turjanlinnassa, jonka isännältä oli ollut kunnia saada useampia niin

Näin kodikasta oli joskus ennen vanhan Turjanlinnan isännän työhuoneessa. Viihtyisää alkoi olla jo uudessakin "linnassa", mutta nyt...

selviä vinkkejä, että niitä ei enää voinut väärinkäsittää. Ja olihan toki korkea aika tutustuakin olosuhteisiin, joissa ystävämme Iki-Kianto ikämiespäiviään viettää...

Ne olosuhteet olivat sitten kyllä hie- man toisenlaiset kuin mitä suunniteltu oli, sillä kaamea tulipalo ehti siinä välillä polttaa kaiken uuden, mitä Turjanlinnan isäntä hiellä ja vaivalla, kiel- täymyksellä ja kovistelemalla oli ehti-

nyt saada omaa. Tämä tapaus tuntuu syvästi järkyttäneen kirjailijamestarin ystäviä lähellä ja kaukaa eikä ihme- kään, sillä Iki-Kiannolla on ystäviä ympäri laajan Suomenniemen, kuten niin elävällä tavalla ilmeni hänen ke- väisen 75-vuotisjuhlaansa yhteydessä. Monet meistä olivat kiinnostuksella seuranneet uuden Turjanlinnan vaival- loista nousua entisen raunioille ja mei- dän myötätuntomme oli rakennuttajan puolella mitä syvimmissä määrin, kun kaikki aluksi tuntui menevän päin prinkkalaa. Mutta nousihan se "linna" sitten lopulta ja talvella kirjailija jo pääsi asettumaan uuteen kotiinsa, jos- kohta vielä aution tuntuiseen. Sitten, keväisen juhlan yhteydessä kertynei- den, ystävällisten kanssaihminen, suu- relta osalta kainuulaisten, rahalahjojen avulla isäntä onnistui vihdoin kalusta- maankin talonsa joltiseenkin kunteen ja lopuksi sitten maalattiin sisältä ja ulkoa.

Kun vihdoin eräänä heinäkuuisena il- tamyöhänä ehätimme tutun Oilolan talon pihaan via hyvien ystäviemme kapteeni ja rouva K. A. Rantalan eli pikajuoksija-kesätoimittajamme Arttu Rm vieraanvaraisen kodin (joka tosin tällä hetkellä on hajoitettuna matkalla Imatralle!) ja saimme veneen lainaan soutaaksemme Kiannan poikki kuulim- me, että maisteri, kuten paikkakunta- laiset aina vanhan pappilan kasvattia tituleeraavat, jo oli käynyt Ämmän- saareissa kyselemässä, jotta kuka pei- juuni ne cululaisvieraat on pidättänyt. Rapia kaksi kilometriä on soutamatka Oilolan rannasta ja siinä samassa j- ehättää samaan mähinnousuun toista

rantaa seurotelut vene, jolla rouva Elsa-Maria Kianto on käynyt kirkolta "hooveria" hakemassa. Saunaranta on samassa pyrähtänyt täyteen vastaanot- taja, sukulaisia kaikki, jotka mitä sydä- mällisin sanoin toivottavat tervetul- leeksi. Saunapahan on siinä paikallaan, koristeellinen vanha Turjan sauna kuis- teineen vilpoisan veden partaalla, jotta senkuin huikis vain suoraan löylyistä!

Mutta synkältä tuntuu nyt nousu jyrkkää törmää ylös. Tässäkö se Iki sen jalkansa taittoi? — Kuuluu taittaneen, tuossa meinasi köntistyä, mutta eipä, kiusallakaan, kuten itse oli tuumannut Piha-aukeaman tarjoama näky on sur- keampi kuin matkamiehet ovat kuvitel- leetkaan, sillä jostain käsittämättömäs- tä syystä ihminen aina elättelee toivoa viimeiseen saakka, jotta jospa eivät asiat olekaan ihan kaikkein huonoim- miten. Nyt kuitenkin ovat — armosto- masti! Viisi mustunutta hiirtä ja jon- kinlainen sortunut raami sekä piipun röttelö leivin- ym. uuneineen. Hiiltä ja tuhkaa, ei mitään muuta koko Turjan- linnan paikalla. Kuin ihmeeksi on val- kea lipputanko jäänyt pystyyn aivan lähelle talon järvenpuoleista sivua. Se on kuin jonkinlainen tulevaisuuden- lupaus — uskallamme kai niin ajatel- la. Mahtavana kohoo myös haltiakuu- raunioiden ja muiden pytinkien välillä. Se on oikea metsän jättiläinen, joka kuin ihmeeksi on läpäissyt kaksi tu- hoa. Ja kun se on pystyssä on kuin hal- tia vielä asuisi talossa, on kuin kuusi levittäisi mahtavat alimmat oksansa suojelevasti kauas rungosta tarjotak- seen suojan ulos häädetyille. Ihan niin huonosti eivät asiat kuitenkaan ole, sil-

lä tovin matkan päässä haltiakoueusta sijaitsee edelleen se suomalaisen kult- tuurihistorian ainoalaatuinen jäkälä- riikki (ja kai myös riikien harvinaisuuks- siin kuuluva!), josta korpikirjailija tal- visodan jälkeen häätyi rustauttamaan itselleen peräti talviasuntoa. Itse riie- hestä tehtiin silloin jonkinlainen keit- tiökamari, naisten puoli, niinsanoakseni, kuten "yläfriisistäkin" voi päätellä, sil- lä Iki lakea, joka ei ole korkealla, voi tavata punakirjavalla maalatut kirjai- met: "Tässä majassa kummittelevat seuraavat haamut: Elsa-Maria..." jne. Siitä on ovi suoraan pihalle, kamana on matalalla ja sen yläpuolella varoit- tava lause, kai isännälle itselleenkin, pitkälle miehelle, tarkoitettu. Toinen ovi vähän tuonnempaa johtaa tuulenlä- päisevään porstuaan, josta käydään sis- sälle Pikkutupaan, jota myös Aapelin Kirkoksi kutsutaan, koska sen Aapeli Romppainen rakensi tehden katon kan- salliseen tyyliin kivikirkkomaisen jyr- käksi. Se on nyt sitten se linna, kirjai- lijän työpaja...

Iki-Kianto seisoo itse Pikkutuvan portailla valkeat niskatukan hapsat il- tatuudessa hapsottaen jalassaan uudet verryttelyhousut — hooveria siis — ja paperipintaiset kumitossut, päällään vanha paita ja pujoliivi, päässä joku kummallinen ikikulu kalotti, joka tuo mieleen keskiaikaiset oppineet kullante- kijät tai jotkut muut kummat. Siinä si- tä siis ollaan! Isäntä hymyilee, mutta joku katkera huomautus pääsee samal- la kieleltä. Vieras kuitenkin ilahtuu siit- tä, että tapaa isännän näinkin hyvässä kunnossa, sillä vähemmän juurevan tervaskannon olisi toki tällainen koet-

telemus — koettelemusten sarja — voi- nut kerrassaan murtaa. Ilmari Kianto tekee parhaansa vieraan varaksi ja emäntäväki on samaa maata. Muka mu- rehditankin, että ei voida tarjota kun- non yösjaa, niinkuin ei sitä nyt järki- ihminen vähemmästäkin tajuaisi, onpa itse Iki-kin tarjoamassa omaa tupaansa viimeiseksi yöksi, koska siellä sentään kesällä hyvin tarkenee eikä ole sääskiä- kään samassa mitassa. Mutta nuorille riittää toki saunanlaude mainiosti.

Ei, kyllä sen näkymän edessä, joka vierasta kohtaa Turjan pihassa, itse- käskin ihminen tajuaisi, että leikki on kaukana ja hyvä kun katon saa päänsä päälle. Pikkutuvassa sitä sitten illalla istutaan koko joukko, rouva Elsa-Maria neiti Sihteeri, tyttäret, vävy ja pirpa- natkin tovin ja keskustellaan. Uudellee- ja uudelleen kiertyy puhe onnettomuus- iltaan eikä kukaan läsnäolevista, jotka kaikki sen itse kokivat, jaksaa ymmär- tää, että kaikki kävi niin nopeasti kuin kävi. Kun savu huomattiin — rouva K oli tullut käymään pirttiin yläkerrasta jossa Kurimon johtajatar seuralaisineen juuri oli kahvilla — ja kun hätään riennettiin tulen jo tunkeutuessa pirtin lattian alta oli itse asiassa myöhäistä sikkäläisillä sammutusvälineillä taloa pelastaa, mutta sitä kuitenkin päätettiin heti yrittää. Kun sitten täysinäiset äm- pärit saatiin törmän päälle oli tuli jo saanut ylivallan. Se oli rauhassa kyte- nyt ja leimahtanut vastamaalatun pi- tinlattian alla täyhteissä ja talonalustan lastukossa, jonne tuuli sokkeittomassa talossa (omistaja oli sitä sokkelia kyl- lä ehdottanut) puhalsi kuin hyvävetoi-

nessa uunissa. Ja niin saatiin pelastet- tua vain kirjoituskone yläkerran työ- huoneesta ja vähän naisväen vaatteita alakerrasta. Jokainen olisi nyt viisas jälestäpäin, mutta jälkiviisuus ei mi- tään auta ja jokainen ymmärtää sen- kin, että tulen yllättäessä tuskin ku- kaan pystyy olemaan kyllin kaukana- köinen ellei ole ammattisammuttaja. Tulen irtipääsy vain ei selviä, mutta pa- luumatkalla kertoilee jämerän näköi- nen poliisimies, että ainoaksi oletta- mukseksi tuntuu jäävän maaliöljyn it- sesyntyisyys, mikä kuulemma hyvinkin helposti tapahtuu kuumassa ja helpost- syttyvässä ympäristössä. Olihan pirtin lattia pari päivää aikaisemmin juuri maalattu.

Mutta asia ei parane selittelemällä yhtä vähän kuin syyttelemälläkään. Tosiasia on, että Suomen elävistä pre- saisteista ansioitunein ja vanhin, korp- kirjailijan tittelin itselleen täydellä syyllä omaksunut Ilmari Kianto on il- man omaa syytään joutunut puille pal- jaille. Keskustellessamme hänen kans- saan elämisestä ja o:osta eteenpäin tuonnoisen matkan aikana ei hän, kun- ten hyvin voi ymmärtää, osannut suun- nitella sinne eikä tänne, mutta kirjoit- taessaan nyt juuri äskettäin olostaan ja kertoessaan ystävällisistä kirjeterveh- dyksistä, joita hän oli saanut aina kau- kaa Amerikasta saakka, hän vain toteaa kortin lopussa, että tähän ei voi jäädä. Ja se on kyllä selvä asia, että hänen ikäisensä mies ei voi jäädä pahaiseen pikkutupaansa talven yli ainakaan, jos mieli hänen jaksaa keskittyä henkiseen työhön, oli se nyt sitten palaneen Lam-

pus-opuksen ainoan Helsingissä säily- neen käsikirjoituksen, pahaisen käsin- kirjoitetun ensikopion, rekonstruomis- ta muistivaraisesti tai muuta muistiva- raista muistojen pelastamista, pakincin- tia, matkakirjeitä tai mitä hyvänsä. Kun puolestani kuulin Suomussalmella sikkäläisiltä kanta-asukkailta, paikka- kunnan henkiseen sivistyneistöön kuu- luvilta, että on suunniteltu yhteisen keräyksen järjestämistä ja kun lisäksi olen kuullut huhua, että helsinkiläisys- tävätkin jotain suunnitelisivat, minkä lisäksi asiasta jo lie joissakin lehdissä kirjoitettu, rohkenisin omasta puoles- tanikin ehdottaa, että tällainen suun- nitelma todalla tehtäisiin. Kustantaj- saadaa siihen varmasti mukaan ja kan- salaisia kaikista piireistä, mutta mikä on se, joka itse keräyksen järjestää, sillä on välttämätöntä, että se tapahtuu sellaisen organin toimesta, jolla on mah- dollisuus soluttautua ympäri koko maan — voihan olla, että raha on lu- jassakin, mutta markka markan päälle — ja lisäksi valvoa rakennusrahastoa jonka turvin edes vaatimattomampi vanhanpäivän vara rakennettaisiin Kor- pikiroille Kiannolle, mihin — se on hie- man myöhemmän ajankohdan asia. Tuntuu, että itse kukin meistä on suo- malaiselle kulttuurille tämänverran velkaa!

Herrat ja veljet kollegat ja kaikki maakunnan kulttuuristävälliset kan- salaiset, voisimme kai pitää keskustelu- avoimena niin tämän kuin kaikkien muidenkin lehtien palstoilla, puoluk- vaan katsomatta!

Panun.